

ISSN:2181-0427 ISSN:2181-1458

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**НАМАНГАН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
ИЛМИЙ АХБОРОТНОМАСИ**

**НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК НАМАНГАНСКОГО
ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА**



2021 йил 1 сон

86	Математикани ўқитиш жараёнида талабани зарарсиз ўқув-билиш фаолиятини ривожлантириш Ботирова Н.Ж.	401
87	Tasviriy san'at darslarini boshqa o'quv fanlari bilan bog'lanishi. Avhvoqulov M.M.	405
88	Gamma kursida tovush hodisalarini fanlararo o'qitish Alijanov D.A.	408
89	Ўзбекистон олий таълим муассасаларида кредит-модуль тизмига ўтиш асослари Дадамоҳраев Ф, Дадамоҳраев М.Ф.	412
90	Improving speaking skills of learners at kindergarten Eshboeva D. A.	418
91	The basics of teaching phonetics of english at primary school Khasanova D.K.	423
92	Касбий йўналтирилган ўқитиш технологияси бўлажак мутахассисда картография компетентлигини шакллантиришнинг воситаси Зуҳуров ЎТ.	427
93	Техника олий таълим муассасаларида математика фанини ўқитишда ахборот коммуникацияларидан фойдаланиш методи Адилев Б.Б.	432
94	Иккилик тилим кўникмавий дискурси термимларнинг тарихий тараққиёт босқимлари Сайфутдинова М.	436
95	Optimal conditions for the implementation of the principle of individualization Alikulova D.M.	444

22.00.00

СОЦИОЛОГИЯ ФАҢЛАРИ
СОЦИОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ
SOCIOLOGICAL SCIENCES

96	Некоторые вопросы тенденции развития физического воспитания в узбекистане Мадамиев Б.Ш.	450
----	---	-----

Бунда таълим берувчи талабаларга турли жараёнларга доир масала тузиш ва уни тўғри эътиборини ишотлаб беришени таълиф этади. Ҳар бир талаба қобилият ва истеъдодга эга. Талабанинг табиқатан қизиқувчан ва ўрганишга интилишиди. Ўқитувчиёнинг вазифаси, ўқитишнинг турли усулларидан, шу жумладан жараёнларни ўрганишдан фойдаланган ҳолда, тизимли равишда уларнинг ҳаракатчанлиги ва фикрлаш мослашувчанлигини мақсадли равишда ривожлантиради. Ҳар бир дарсда талабанинг кашфиёт қувватини бошдан кечириши, шу билан у ўз кучига ва билимга бўлган қизиқилишига ишонч ҳосил қилиши жуда муҳимдир, чунки талабанинг эриштих ўқув-билиш фаолиятини ривожлантиришда асосий аҳамиятга эга.

Демак, эриштих ўқув-билиш фаолият ўқитувчиёнинг эриштих сўбат тизимини яратиш, ўқув материалени баён қилиш уни тушутириш ҳамда талабаларнинг янги билимларни ҳам анъанавий ҳам ўқув муаммоларини мустақил қўйиш ва уларни ҳал қилиш йўли билан ўзлаштиришларига йўналтирилган фаолиятини бошқаришда фикрлаш жараёнини ўстириш сифатида анъанавидан.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

- 1.Хуторской А.В. Дидактическая эриштих. Теория и технология креативного обучения. – М.: Изд-во МГУ, 2003. 416 с.
2. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения. – М., 1996. с. 6.
3. Боголюбовская Д.Б. Интеллектуальная активность как условие продуктивного мышления // Экспериментальное исследование продуктивных (творческих) процессов мышления. – М., 1973. 144-146 с.
4. Тўлағанов Т.Т. Математика ўқитиш методикаси. Т., 2000

TASVIRIY SAN'AT DARSLARINI BOSHQA O'QUV FANLARI BILAN BOG'LANISHI.

Buxoro davlat universiteti
Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi
kafedrasii katta o'qituvchisi
Avliyoqulov M.M
gmail:avliyakulov@gmail.com

Анонотатсија: Ушбу мақоллада мактабда тасвирий сан'ат дарсларини бoshqa o'quv fanlari bilan bog'lanishi таҳлил қилинган. Тасвирий сан'ат дарсларини бoshqa o'quv fanlari билан bog'lanishini olimlar tomonidan o'rganilganini va qanday natijalarga erishilganini batafsil yoritib o'tilgan. Mustaqillik yillarida predmetlarni bog'lanish tushunchasi qay darajada o'rganilganligi ochib berilgan.

Kalif so'zlar: fanlarning bog'lanishi, predmetlarichva bog'lanish, predmetlarni bog'lanish, Ya.A.Komenisky, E.N.Oripov.

RELATIONSHIP OF DIFFERENT SUBJECTS WITH ART LESSONS

Bukhara State University
Fine Arts and engineering graphics
senior teacher of the Department
Avliyoqulov M.M
gmail:avliyakulov@gmail.com

Abstract: This article analyzes the relationship between fine art lessons in school and other academic subjects. The relationship between fine arts lessons and other disciplines has been studied by scientists and the results have been detailed. Over the years of independence, the concept of interdisciplinary ties has been revealed.

Keywords: connection of disciplines, interdisciplinary connection, interdisciplinary relationship, Ya.A.Komensky, B.N.Aripov.

СВЯЗЬ РАЗНЫХ ПРЕДМЕТОВ С УРОКАМИ ИСКУССТВА

Бухарский государственный университет
Изобразительное искусство и инженерная графика
старший преподаватель кафедры
Авликулов М.М
gmail:avliyakov@gmail.com

Аннотация: В этой статье анализируется взаимосвязь между уроками изобразительного искусства в школе и другими учебными предметами. Связь между уроками изобразительного искусства и другими дисциплинами изучалась учеными, и результаты были подробно описаны. За годы независимости раскрылось понятие междисциплинарных связей.

Ключевые слова: междисциплинарных связей, взаимосвязь между, Я.А.Коменский, Б.Н.Арипов.

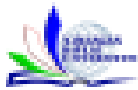
Klassik pedagogikaning ma'lum nazariyasida o'quvchilarga beriladigan bilim, malakalarning ongli, izchil, asosli, tushunarli, sistemali va tumnush bilan bog'langan bo'lishi fanlarni o'qitilishida fanlararo, predmetlararo bog'lanish prinsipiga amal qilinishiga bog'liq deb ko'rsatiladi. Chunki o'quv fanlarini o'rganish va o'qitishda ularni o'zaro bog'lanishi, o'rganilayotgan materiallarni to'la, atroflicha va barcha bog'lanish tomonlari bilan bilib olishni ta'minlaydi.

Fanlar va predmetlararo bog'lanish eng avvalo ularning nazariy jihatdan bog'lanishida namoyon bo'ladi. Bu esa fandagi biror masalani tekshirish va o'rganishda ikki yoki uch fanni bog'langan holda o'qitilishida ko'rinadi. Bu bog'lanish fanlarning nazariy, ilmiy va amaliy jihatlarini o'rganib, zaruriy, ilmiy muamamolarni hal etadi.

Fanlararo va predmetlararo bog'lanish faqat yangidan yangi ilmiy kashfiyotlar yoki tadqiqodlardagina emas, balki ularni o'qitilishida ham ancha keng mass htabda olib boriladi. Chunki fanlarni o'qitishda predmetlararo bog'lanishdan samarali foydalanish ta'lim-tarbiya jarayonida o'quvchilarga bilim va malaka berishning eng katta didaktik imkoniyatlari borligini pedagogik jarayonlarda ko'rib kelinmoqda. Bundan tashqari o'quv fanlari o'rtasidagi bog'lanish, Ya.A.Komenskiy ko'rsatib o'tganidek: "Predmetni haqiqatdan bilish uchun uning hamuna tomonlari, aloqalari va vositalarini birga olib tekshirmoq (o'rganmoq) kerak",-degan qoidani amalga oshirish imkoniyatini beradi. [1]

Fanlararo va predmetlararo bog'lanish o'zining texnologik va didaktik ko'rinishiga ko'ra, predmetichra va predmetlararo bog'lanish mazmurida ifodalanadi. [2]

1. Predmetlarichra bog'lanish har bir o'quv predmeti o'zining, o'tgan, o'tilayotgan va o'tiladigan dars mavzulari materiallarini o'zaro bog'lanishi asosida namoyon bo'ladi. Predmetlarichra bog'lanish har bir o'quv fanining, har bir darsida shaxsan o'qituvchining shaxsiy tashabbusi, topqirligi, ijodkorligi asosida oddiygina, hech qanday qiyinchiliksiz va hech



qanday maxsus tayyorgarliksiz amalga oshirish mumkin. Bu esa o'qituvchi o'z fanini qanchalik yaxshi va yuksak darajada bilishiga bog'liq. Predmetlarichra bog'lanish, dars samaradorligini oshirish va o'quvchilarning bilim-malakalarining rivojiga katta naf keltiradi.

Masalan: 4-sinfidagi har bir rasm chizish darslarida, 1-2-3 sinflardagi narsani o'ziga qarab (bayroq, soat, barg, baliq, avtomobil kabi 2-3 sinflardagi rinachi, bo'ri bilan tulki, atirgul bargi rasmini chizish) kabi darslarga bevosita bog'lanadi. 4-6 sinflardagi rasm darslari ham o'zidan oldin o'tilgan darslarga bog'lanishi zarur. Ular, birinchidan, o'quvchilarga o'tilgan darslardagi bilim va malakalarni esga tushurib, ulardan yangi rasm chizishda foydalanish imkonini beradi. Ikkinchidan, o'quvchilarni daroga, rasm chizishga va kasb tanlashlariga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

O'qituvchi bilimdonligi bilan bo'layotgan dars materiallarini hali o'tilmagan keyingi dars mavzulari bilan ham bog'lashi mumkin.

2. Predmetlararo bog'lanish-maktabdagi har bir tasviriy san'at darslari mavzusi materiallarini boshqa o'quv fanlarining o'tib bo'lgan, hozirda o'tilayotgan yoki hali o'tilmagan o'quv materiallariga bog'lanishi mazmunida namoyon bo'ladi.

Bunday bog'lanish, eng avvalo, o'ziga yaqin bo'lgan o'quv predmetlariga, so'ngra maktabda o'rganilayotgan barcha o'quv fanlariga bog'lanadi.

Shuning uchun maktab tasviriy san'at darslari eng avval, mehnat, botanika, zoologiya, odam va uning salomatligi, geografiya, adabiyot, matematika, chizmachilik kabi fanlarga bog'lanadi. So'ngra tarix, astronomiya, fizika, kimyo, jismoniy tarbiya fanlariga ham bog'lanadi.

Ma'lumki, maktab tasviriy san'at o'zining dars mashg'ulotlarining maqsadi va vazifasiga ko'ra:

- narsani o'ziga qarab rasm chizish;
- mavzuli kompozitsiya ustida ishlash;
- badiiy bezash darslari;
- haykaltaroshlik darslari;

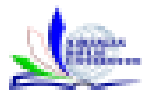
-san'atshunoslik asoslari mazmunida turlanadi. Ularning har biri o'zining materiallari va mazmuniga ko'ra turli o'quv fanlariga bog'lanadi. Bu bog'lanish nazariy va amaliy mazmunga ega bo'ladi. Nazariy bog'lanish bog'lanadigan fanning nazariy materiallari bo'yicha bog'lanadi. Amaliy bog'lanish bog'lanadigan fanning ko'rgazma va didaktik materiallari asosida bog'lanadi. Bu bog'lanish ancha keng mazmunda bo'lib, bog'lanadigan o'quv fanining o'rganadigan natural predmetlaridan yana dars jarayorida foydalanadigan didaktik materiallaridan, hatto ko'rgazma qurollaridan ijodiy foydalanishda namoyon bo'ladi. [3]

O'quv fanlari orasidagi predmetlararo bog'lanish metodik jihatdan ham bog'lanadi. Bu esa darslarni o'qitishda pedagogik texnologiya, didaktika materiallar va metodikaning shakl va tamoyillarini ijodiy faoliyatda qo'llashda namoyon bo'ladi. [4]

Tasviriy san'at o'quv fanining maktab faoliyati bilan Ya.Komeniskiydan boshlab, G.Pestal'tsiy, K.Ushiniskiy, N.Rostovsov, V.Kuzin, E.Shoroxov, R.Xasanovlar shug'ullanib kelganlar.

O'zbekistonda tasviriy san'atni o'qitishda "Predmetlararo bog'lanish" masalasi bo'yicha B.N.Oripov maxsus sinov va tajribalar asosida ilmiy izlanishlar olib borgan va zaruriy, ijobiy, ilmiy xulosalar bilan bu sistemani didaktik prinsiplar qatoriga olib kira olgan. [5]

Tasviriy san'atni o'qitishda predmetlararo bog'lanish sistemasida XX asming 80-90 yillarida va mustaqillik yillarida ishlagan va ijod qilgan B.Oripov, Q.Qosimov, A.Turdaliev,



K.Mansurov, X.Egamov, A.Boboniyozov, J.Jalilov, M.Jabborov, T.Boltaboev, O.Dedaxonov, V.Abdullaev, A.Abdullaev, N.Saidxonova, F.Toshpo'latov kabi ko'plab atoqli tasviriy san'at o'qituvchilari yuksak muvaffaqiyatlarga erishdilar. Ularning ko'pchiligi taniqli pedagog olimlar, xizmat ko'rsatgan muhtabbiy-o'qituvchilar, "Xalq talimi a'lochilari" va mahorathi ustozlar bo'lib yetishdilar.[6]

Ular tasviriy san'at darslarida har qanday ijobiy, ijodiy, samarali faoliyat maktabda mutaxassis, tasviriy san'at o'qituvchisi va tasviriy san'at xonasi bo'lishi bilangina amalga oshirilajagini ko'rsatib keldilar.

Foydalanilgan adabiyotlar .

1. Ya.A.Komeniskiy. Buyuk didaktika. T.1975y
2. R.Xasanov. Maktabda tasviriy san'atni o'qitish metodikasi. T.2004y.
3. B.Oripov. tasviriy san'atni o'qitishning zamonaviy pedagogik texnologiyasi, didaktikasi va metodikasi. T.2013y.
4. B.Oripov. Maktab tasviriy san'atni o'qitishda predmetlararo bog'lanish. T. 2014y.
5. B.Oripov. Tasviriy san'at darslarini samaradorligini oshirishda predmetlararo bog'lanish. T. 1978y.
6. B.Oripov. Predmetlararo bog'lanish. T.1985y.

FIZIKA KURSIDA TOVUSH HODISALARINI FANLARARO O'QITISH

Alijanov Dilmurod A'zamjon o'g'li Namangan davlat universiteti fizika kafedrasida o'qituvchisi,
[+998972552554, dilmurod0413@gmail.com](mailto:dilmurod0413@gmail.com)

Annotation: Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablarining 6-sinf fizika kursida tovush hodisalarini fanlararo va mazmunaro bog'lanish asosida o'qitish orqali o'qituvchilarni qizishi va ta'lim sifatini oshirish bo'yicha taktilar va tavsiyalar keltirilgan.

Ключевые слова: tovush, tovushning balandligi, shovqin, inson salomatligi, o'quvchi.

ПРЕПОДАВАНИЯ ЗВУКОВЫХ ЯВЛЕНИЙ В КУРСЕ ФИЗИКИ

Алижанов Дилмурод Азамжон угли преподаватель кафедры физики Наманганского государственного университета, [+998972552554, dilmurod0413@gmail.com](mailto:dilmurod0413@gmail.com)

Annotation: Данная статья посвящена преподаванию звуковых явлений в курсе физики 6-х классов общеобразовательных школ, в ней приведены методические рекомендации для развития интереса учащихся, а также по повышению качества образования методом межпредметных связей и связей между темами.

Ключевые слова: звук, звуковые явления, шум, здоровье человека, учащийся.

TEACHING SOUND PHENOMENA ON THE COURSE OF PHYSICS Alijanov

Dilmurod Azamzhon ugli, a lecturer, Department of Physics, Namangan State University,
[+998972552554, dilmurod0413@gmail.com](mailto:dilmurod0413@gmail.com)

Annotation: This article is devoted to teaching sound phenomena in the physics course of the sixth grades of general secondary education schools, and contains methodological recommendations for